ČESKÁ REPUBLIKA

# ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z JUDr. Tomáše Foltase a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Pavla Molka v právní věci žalobce: **Ing. J. J.,** zastoupen JUDr. Milanem Ostřížkem, advokátem se sídlem Sadová 553/8, Ostrava - Moravská Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 4. 2017, č. j. 18 Ad 68/2015 - 107,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

## Odůvodnění:

### I.

[1] Žalobce podal žádost o přiznání starobního důchodu při dosažení věku 59 let (z důvodu výkonu zaměstnání po dobu 15 let v pracovní kategorii I.A). Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 20. 6. 2014, č. j. X, byla žádost zamítnuta pro nesplnění podmínek uvedených v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.). Podle České správy sociálního zabezpečení nebyla splněna podmínka zaměstnání nejméně 15 roků v I.A pracovní kategorii.

[2] Rozhodnutím ze dne 20. 10. 2015, č. j. X, žalovaná zamítla námitky žalobce a potvrdila označené rozhodnutí.

### II.

[3] Žalobce napadl rozhodnutí žalované správní žalobou u Krajského soudu v Ostravě (dále též „krajský soud“). Rozsudkem ze dne 9. 6. 2016, č. j. 18 Ad 68/2015 - 76, krajský soud zrušil rozhodnutí žalované (ze dne 20. 10. 2015) a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Soud v rozsudku přisvědčil žalobci, že do pracovní kategorie I.A měla žalovaná zařadit i doby, ve kterých působil jako člen posádky námořních lodí v pozici praktikant. Konkrétně měla žalovaná započítat dobu od 13. 9. 1973 do 17. 11. 1973, kdy působil na lodi „Profesor Aničkov“, dobu od 20. 5. 1974 do 8. 9. 1974, kdy působil na lodi „Tovarišč“, dobu od 28. 7. 1975 do 26. 10. 1975, kdy působil na lodi „Profesor Buznik“, dobu od 4. 9. 1976 do 16. 11. 1976, kdy působil na lodi „Jiskra“ a dobu od 4. 10. 1977 do 22. 12. 1977, kdy působil na lodi „Profesor Kudrevič“. Podle soudu bylo prokázáno, že v těchto obdobích vykonával žalobce práci člena posádek námořních lodí. Žalovaná proto měla uvedenou dobu považovat za dobu, ve které žalobce vykonával zaměstnání v pracovní kategorii I.A. Z tohoto důvodu krajský soud rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení.

## III.

[4] Žalovaná podala proti citovanému rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Rozsudkem ze dne 6. 9. 2016, č. j. 7 Ads 163/2016 - 29, Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud vytkl krajskému soudu, že bez náležité opory dovodil, že žalobce (během svého vysokoškolského studia v letech 1972 až 1978 na Oděském vyšším inženýrském námořním učilišti) souběžně vykonával i zaměstnání v pracovní kategorii I.A (jako člen posádky označených námořních lodích od 13. 9. 1973 do 17. 11. 1973, od 20. 5. 1974 do 8. 9. 1974, od 28. 7. 1975 do 26. 10. 1975, od 4. 9. 1976 do 16. 11. 1976 a od 4. 10. 1977 do 22. 12. 1977). Nejvyšší správní soud uložil krajskému soudu, aby se důkladně zabýval otázkou, zda lze žalobcem v označených obdobích vykonávanou činnost skutečně považovat za výkon zaměstnání v preferované pracovní kategorii I.A.

## IV.

[5] Rozsudkem ze dne 20. 4. 2017, č. j. 18 Ad 68/2015 - 107, krajský soud žalobu zamítl. Ztotožnil se se správními orgány, že činnost vykonávanou v předmětných obdobích nelze považovat za výkon zaměstnání v pracovní kategorii I.A. Výkon takového zaměstnání nelze dovozovat ani z listin předložených žalobcem v řízení před krajským soudem (Výpis z příkazu náčelníka Oděské inženýrské námořní vysoké školy o absolvování námořní praxe frekventanty Fakulty námořní navigace ze dne 11. 3. 1978; Příkaz ředitele Černomořské námořní plavby ze dne 28. 7. 1975; Potvrzení Ministerstva školství a vědy Ukrajiny ze dne 7. 2. 2017). Z nich vyplývá, že žalobce vykonával na uvedených lodích soustavnou přípravu na budoucí povolání. Takovou přípravu není možno hodnotit jako dobu pojištění v preferované pracovní kategorii. Na základě výše uvedeného krajský soud žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.

## V.

[6] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl shora rekapitulovaný rozsudek krajského soudu včasnou kasační stížností. Nesouhlasil se závěry krajského soudu. Z listin předložených stěžovatelem v řízení o žalobě jednoznačně vyplývá, že v obdobích od 13. 9. 1973 do 17. 11. 1973, od 20. 5. 1974 do 8. 9. 1974, od 28. 7. 1975 do 26. 10. 1975, od 4.

9. 1976 do 16. 11. 1976 a od 4. 10. 1977 do 22. 12. 1977 (celkem se jednalo o 348 dnů) působil na lodích Oděské inženýrské námořní vysoké školy jako člen posádky námořních lodí (v pozici praktikant s platem 1/2 mzdového výměru námořníka 2. třídy). Jednoznačně tedy vykonával zaměstnání podřaditelné pod pracovní kategorii I.A. Práce praktikanta nebyla součástí výuky na Oděské inženýrské námořní vysoké škole. Poukázal i na specifika dané věci a na to, že předmětná činnost byla honorována, přičemž každá taková činnost zakládala účast na systému sociálního zabezpečení. Podle stěžovatele bylo nutno na danou věc aplikovat nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 1415/10 a ze dne 15. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1015/13. Krajský soud nerespektoval ani závazný právní názor Nejvyššího správního soudu obsažený ve zrušujícím rozsudku. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

## VI.

[7] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[8] Kasační stížnost není důvodná.

[9] V dané věci je sporné, zda stěžovateli měl být přiznán starobní důchod při dosažení věku 59 let (z důvodu výkonu zaměstnání po dobu 15 let v kategorii I.A).

[10] Jak uvedl zdejší soud již v původním rozsudku, primárním předpokladem pro přiznání starobního důchodu je získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku ve smyslu § 29 zákona č. 155/1995 Sb. Ke snížení obecného důchodového věku pak může dojít v důsledku výkonu zaměstnání, jež byla podle dřívějších předpisů zařazena do I. pracovní kategorie. Do této kategorie zákon zařazoval zaměstnání, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracujících působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, např. zaměstnání v hornictví, pod zemí, jakož i zaměstnání členů posádek námořních lodí (§ 14 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, dále též „zákon č. 100/1988 Sb."). Konkrétní zaměstnání pak byla uvedena v tzv. rezortním seznamu zaměstnání. Rezortní seznam byl založen na metodě taxativního výčtu a byl závazný nejen pro orgány provádějící důchodové pojištění, ale i pro všechny organizace v působnosti příslušného rezortu. Jak uvedl zdejší soud např. v rozsudku ze dne 9. 2. 2011, č. j. 3 Ads 129/2010 - 82, „[...] *ústřední orgány státní správy a ústřední orgány státní správy republik, v jejichž oborech působnosti se vykonávají práce, které odůvodňují, aby zaměstnání byla zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie, vydávaly svými výnosy resortní seznamy zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie. Za ostatní ústřední orgány a organizace, v jejichž oborech působnosti se vykonávají práce, které odůvodňují, aby zaměstnání byla zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie, vydávalo tyto seznamy svým výnosem federální ministerstvo práce a sociálních věcí, a šlo-li o ústřední orgány a organizace republik, příslušné ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí republiky v dohodě s federálním ministerstvem práce a sociálních věcí. (...) Tyto resortní seznamy byly založeny na metodě taxativního výčtu. Pokud tedy nebylo konkrétní povolání (druh práce, kterou měl zaměstnanec v souladu s pracovní smlouvou v podniku vykonávat) zařazeno v příslušném*

*resortním seznamu jako zaměstnání zařazené do I. či II. pracovní kategorie, nemohlo být na základě rozšiřujícího výkladu ustanovení zákona či prováděcího nařízení do takové kategorie podřazeno, a to ani na základě soudního uvážení (k tomu viz např. Burdová, E. a kol. O důchodovém zabezpečení pracujících. Praha: Práce, 1988, s. 70-71). Soudy však mohly podle výsledků provedeného dokazování vyslovit, že pracovník splňuje podmínky pro zařazení do I. či II. pracovní kategorie v případě, že práce jím vykonávaná odpovídala zcela některému zaměstnání zařazenému do I. nebo II. pracovní kategorie, přičemž ovšem musely zkoumat všechny podmínky, za nichž mohlo být zaměstnání zařazeno do resortního seznamu (srv. k tomu stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10. 10. 1977, sp. zn. Cpjf 46/77, publikováno v č. 1/1978 Sbírky rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu). Tento výkladový přístup je třeba i z dnešního pohledu vyhodnotit jako souladný s principem právní jistoty a veřejného subjektivního práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří realizovaného zákonnými a podzákonnými prostředky práva sociálního zabezpečení. Obdobný názor zaujal ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší správní soud (srv. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 6 Ads 109/2007-110, přístupný na www.nssoud.cz), z něhož vyplývá, že pokud práce, kterou stěžovatel vykonával, odpovídá zaměstnání zařazenému v resortním seznamu do preferované II. pracovní kategorie, nelze ji zařadit do I. pracovní kategorie, přestože práce byla vykonávána ve ztížených pracovních podmínkách, které u vyjmenovaných druhů pracovních činností zařazení do I. pracovní kategorie odůvodňovaly.*“ Stejně tak lze poukázat i na další judikaturu správních soudů, viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 2. 2012, č. j. 6 Ads 141/2011 - 87, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 5. 2015, č. j. 18 Ad 2/2015 - 15, rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 14. 11. 2007, č. j. 16 Cad 148/2006 - 81 atp.

[11] V dané věci správní orgány dospěly k závěru, že žádosti stěžovatele o starobní důchod nelze vyhovět, neboť nebyl zaměstnán 15 roků v I.A pracovní kategorii (a nesplnil tak podmínku uvedenou v § 174 zákona č. 100/1988 Sb.).

[12] Zdejší soud souhlasí se správními orgány, že stěžovatel nebyl zaměstnán v uvedené pracovní kategorii celých 15 roků.

[13] Mezi stranami není sporné, že stěžovatel po dokončení vysoké školy (v roce 1978) vykonával více než 14 let zaměstnání v kategorii I.A. Sporné jsou doby od 13. 9. 1973 do 17. 11. 1973, od 20. 5. 1974 do 8. 9. 1974, od 28. 7. 1975 do 26. 10. 1975, od 4. 9. 1976 do 16. 11. 1976 a od 4. 10. 1977 do 22. 12. 1977, ve kterých měl stěžovatel (který v tu dobu studoval na Oděské inženýrské námořní vysoké škole) působit souběžně na námořních lodích.

[14] Podle názoru zdejšího soudu nelze uvedené doby považovat za doby zaměstnání v I.A kategorii. Právní úprava a správní spis pro takové tvrzení stěžovatele oporu neposkytuje. To stejné platí i pro listiny předložené stěžovatelem v řízení před krajským soudem (Výpis z příkazu náčelníka Oděské inženýrské námořní vysoké školy o absolvování námořní praxe frekventanty Fakulty námořní navigace ze dne 11. 3. 1978; Příkaz ředitele Černomořské námořní plavby ze dne 28. 7. 1975; Potvrzení Ministerstva školství a vědy Ukrajiny ze dne 7. 2. 2017).

[15] Z Výpisu z příkazu náčelníka Oděské inženýrské námořní vysoké školy ze dne 11. 3. 1978 vyplývá, že stěžovatel během svého vysokoškolského studia absolvoval námořní praxi na výcvikových lodích provozovaných uvedenou vysokou školou (na výcvikové lodi „Profesor Aničkov“ od 13. 9. 1973 do 17. 11. 1973, na výcvikové lodi „Tovarišč“ od 20. 5. 1974 do 8. 9. 1974, na výcvikové lodi „Profesor Buznik“ od 28. 7. 1975 do 26. 10. 1975 a na výcvikové lodi „Profesor Kudrevič od 4. 10. 1977 do 22. 12. 1977).

[16] Nalodění za účelem výkonu námořní praxe na loď „Profesor Buznik“ potvrzuje i stěžovatelem předložený Příkaz ředitele Černomořské námořní plavby ze dne 28. 7. 1975. V něm se totiž mj. uvádí, že stěžovatel bude od 28. 7. 1975 vykonávat námořní praxi jako frekventant 3. ročníku Oděské inženýrské námořní vysoké školy.

[17] Stěžovatelem předložené potvrzení Ministerstva školství a vědy Ukrajiny ze dne 7. 2. 2017 pak rovněž potvrzuje, že stěžovatel studoval od roku 1972 do roku 1978 Oděskou inženýrskou námořní vysokou školu. Studium úspěšně ukončil v roce 1978, kdy získal vysokoškolské vzdělání na uvedené škole (obor: navigace lodi na námořních cestách, kvalifikace: námořní navigační inženýr). Z potvrzení dále vyplývá, že během studia absolvoval navigační praxi na uvedených námořních lodích „Tovarišč“, „Profesor Buznik“, „Profesor Aničkov“ a Profesor Kudrevič“.

[18] Z předložených listin tedy vyplývá, že stěžovatel v předmětných obdobích (kdy byl studentem Oděské inženýrské námořní vysoké školy) vykonával námořní praxi na výcvikových lodích, tedy připravoval se na budoucí povolání. S ohledem na uvedené listiny nelze souhlasit ani s tím, že by předmětnou praxi nebylo možno považovat za praxi vykonávanou během studia. Srov. např. příkaz ze dne 11. 3. 1978, z něhož vyplývá, že praxe byla absolvována během studia na vysoké škole, či příkaz ze dne 28. 7. 1975, v němž se uvádí, že stěžovatel bude od 28. 7. 1975 vykonávat na lodi „Profesor Buznik“ námořní praxi jako „*frekventant 3. ročníku Oděské inženýrské námořní vysoké školy*“, a dále se dodává, že „*kapitánu lodi je nařízeno vzít praktikanty do počtu živených na účet vysoké školy a provést instruktáž o bezpečnosti na pracovišti (...) Přímými vedoucími praxe jsou určeni kapitán a 1. strojní důstojník s odměnou za vedení praxe dle příkazu Ministerstva námořního loďstva (...). Praxi provádět podle programu vysoké školy.*“

[19] Výkon popsané praxe (uskutečňované během vysokoškolského studia) nelze považovat za výkon zaměstnání v preferované pracovní kategorii I.A. Právní úprava explicitně neumožňovala považovat přípravu na budoucí povolání za výkon zaměstnání v preferované kategorii. Jedinou výjimkou byl § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., podle něhož se doba studia žáka středního odborného učiliště připravovaného pro zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie započítává jako doba zaměstnání této pracovní kategorie, jestliže se praktické vyučování provádí pravidelně na pracovištích nebo provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie. Jde-li o zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, započítá se tato doba studia od počátku školního roku, v němž se žák podle učebního plánu pravidelně připravuje na budoucí povolání na pracovištích pod zemí.

[20] Stěžovatel přitom v kasační stížnosti ani netvrdil, že by podmínky uvedené v § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. splnil. Zdejší soud přitakává správním orgánům, že

uvedené podmínky splněny nebyly. Stěžovatel mj. nestudoval střední odborné učiliště, ale vysokou školu. Srov. rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 5. 2. 2001, kterým bylo vysloveno, že studium na Oděské inženýrské námořní vysoké škole je postaveno na roveň studiu na vysokých školách v České republice.

[21] Ostatně i Česká námořní plavba v rámci správního řízení sdělila, že stěžovatel vykonával zaměstnání v kategorii I.A až od srpna 1978, tj. až po ukončení studia na označené vysoké škole, přičemž uvedla i to, že praxi na námořních lodích při studiu na námořní škole nelze započítat do odpracované doby u České námořní plavby, ta se počítá až od 9. 8. 1978, kdy se stěžovatelem podepsala první pracovní smlouvu. To potvrzuje i evidenční list o době zaměstnání a výdělku. Stěžovatel žádnou jinou listinu, ze které by jednoznačně vyplývalo, že během svého vysokoškolského studia vykonával činnost v preferované kategorii, nepředložil. Stejně tak nedoložil, že by jeho zaměstnavatelem v uvedených dobách bylo skutečně Ministerstvo školství, resp. že by z vyplácených odměn přispíval do systému sociálního zabezpečení. Jak již bylo nadto výše naznačeno, přípravu na budoucí povolání stěžovatele (námořní navigační inženýr) zákonodárce neumožňoval považovat za výkon zaměstnání v preferované kategorii; z právní úpravy nelze dovodit vůli zákonodárce podřadit výkon přípravy na takové budoucí povolání pod výkon zaměstnání v preferované pracovní kategorii (a to i za situace, že by byla honorována). Nejvyššímu správnímu soudu jsou známy nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 1415/10, a ze dne 15. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1015/13. Není však názoru, že by je bylo možno na danou věc aplikovat. Nálezy neřeší identickou situaci. Oba nálezy se zabývají posuzováním nároku na starobní důchod zaměstnanců v hornictví (poskytnutí starobního důchodu podle nařízení vlády České a Slovenské Federativní Republiky č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům). Ústavní soud se v nich nadto nikterak nevyjádřil k nutnosti uznávání zaměstnání vykonávaného v rámci přípravy na budoucí povolání. Ani další námitky nebyly sto zpochybnit závěry správních orgánů a krajského soudu.

[22] Lze tedy uzavřít, že správní orgány nepochybily, pokud žádosti stěžovatele o přiznání starobního důchodu nevyhověly. Krajský soud pak nepochybil, pokud žalobu směřující proti jejich rozhodnutí zamítl. Ačkoliv si jistě lze představit ještě podrobnější argumentaci krajského soudu, nelze souhlasit se stěžovatelem, že by krajský soud nepostupoval v mezích závazného právního názoru zdejšího soudu. Krajský soud svou pozornost zaměřil na jádro dané věci, tj. na otázku, zda lze předmětné doby považovat za výkon zaměstnání v pracovní kategorii I.A. Zdejší soud se s jeho hodnocením, jakož i s hodnocením správních orgánů, ztotožňuje a v plném rozsahu je přebírá.

[23] Nejvyšší správní soud dodává, že si plně uvědomuje, jaká doba stěžovateli scházela k dosažení 15 let zaměstnání v pracovní kategorii I.A. Právní úprava však ani Nejvyššímu správnímu soudu neumožňuje prominout chybějící dobu zaměstnání potřebnou pro přiznání požadovaného starobního důchodu. Pouze pro úplnost zdejší soud dodává, že ze správního spisu vyplývá, že stěžovateli byl (při dosažení věku 63 let) starobní důchod přiznán.

[24] Ze všech výše uvedených důvodů neshledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost důvodnou a jako takovou ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[25] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti soud rozhodl podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení na základě § 60 odst. 2 s. ř. s.

**P o u č e n í :** Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 6. prosince 2017

JUDr. Tomáš Foltas
předseda senátu